

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський торговельно-економічний університет
Кафедра фінансів, кредиту та страхування
Регіональний філіал Національного інституту
стратегічних досліджень у м. Львові
Вінницький національний технічний університет
Чернівецький національний університет
ім. Ю. Федьковича

***ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ
ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ УГОДИ ПРО
АСОЦІАЦІЮ З ЄС***

**Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

*24 травня 2017 року
м. Львів*

УДК 336:330.342(477)
ББК 65.9(2)26

*Рекомендовано до друку рішенням
Вченої ради Інституту економіки та фінансів
Львівського торговельно-економічного університету
(протокол №7 від 29 травня 2017 р.)*

М33 Фінансово-економічні механізми підтримки суб'єктів реального сектору економіки України в умовах дії Угоди про асоціацію з ЄС: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 травня 2017 р.). – К.: Алерта, 2017. – 148 с.

ISBN 978-617-566-404-9

У збірнику представлено матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Фінансово-економічні механізми підтримки суб'єктів реального сектору економіки України в умовах дії Угоди про асоціацію з ЄС», яка відбулася 24 травня 2017 року.

Видання розраховано для працівників органів державного управління та місцевого самоврядування, підприємців, науковців, викладачів, аспірантів і студентів вищих навчальних закладів, та інших осіб, які цікавляться цією проблематикою.

Організаційний комітет:

Куцик П. О. – професор, ректор Львівського торговельно-економічного університету;

Волошин В. І. – с.н.с., директор Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень у м. Львові;

Зянько В. В. – професор, завідувач кафедри фінансів Вінницького національного технічного університету;

Гуменюк А. М. – доцент, завідувач кафедри економіки та економічної безпеки підприємства Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича,

Семак Б. Б. – професор, проректор з наукової роботи Львівського торговельно-економічного університету;

Герасименко Т. О. – доцент, директор Інституту економіки та фінансів Львівського торговельно-економічного університету;

Васильців Т. Г. – професор, завідувач кафедри фінансів, кредиту та страхування Львівського торговельно-економічного університету;

Шехлович А. М. – с.н.с. Регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень у м. Львові.

**Відповідальні за випуск – д.е.н., професор Васильців Т. Г.,
Шехлович А. М.**

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Погляди, висловлені в публікаціях, є виключно позицією авторів. Повна відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу покладається на авторів тез.

ISBN 978-617-566-404-9

© ЛТЕУ
© РФ НІСД у м. Львові, 2017

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ БАЗОВИХ ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Варналій З. С., д.е.н., проф., заслужений діяч науки і техніки України <i>Київський національний університет ім. Т. Шевченка</i>	
Васильців Т. Г., д.е.н., проф. <i>Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень у м. Львові,</i> <i>Львівський торговельно-економічний університет</i>	
ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ СУБ'ЄКТІВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС.....	9
Зянько В. В., д.е.н., проф. <i>Вінницький національний технічний університет</i>	
РОЛЬ ВЕНЧУРНОГО КАПІТАЛУ У ФІНАНСУВАННІ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	11
Рудніченко Є. М., д.е.н., доц. <i>Хмельницький національний університет</i>	
ФОРМУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ МОДЕЛІ ВПЛИВУ СУБ'ЄКТІВ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА СИСТЕМУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	15
Борщевський В. В., д.е.н., доц.; Бабій Г. Я., аспірант <i>ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього НАН України»</i>	
ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНСЬКО- ПОЛЬСЬКОМУ ТРАНСКОРДОННОМУ РЕГІОНІ.....	18
Гавловська Н. І., к.е.н., доц. <i>Хмельницький національний університет</i>	
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ – СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	20
Міщук І. П., к.е.н, доц. <i>Львівський торговельно-економічний університет</i>	
УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМИ ФІНАНСОВИМИ ПОТОКАМИ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	22
Табакхарнюк М. О., к.е.н, заслужений економіст України, <i>голова наглядової ради компанії ТОВ «Компанія «МТ-Інвест»</i>	
ІНВЕСТИЦІЙНИЙ АУДИТ РЕГІОНІВ ЯК ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ.....	25

вітчизняної корпорації закордонних приватних інвестицій.

Третій інструмент стосується посилення участі страхової сфери у мінімізації ризиків та гарантуванні ЗЕД, забезпеченні доступу суб'єктів РСЕ до фінансово-кредитних ресурсів, у т.ч. шляхом створення страхових гарантійних фондів.

Четвертий напрям – це використання і підтримка лізингових програм як засобу просування продукції на зовнішні ринки, що дозволяють вигідно підмінити окремі критичні параметри зовнішньоторговельних угод.

П'ятий інструмент стосується ширшого застосування альтернативних фінансових інструментів, якими є, до прикладу, факторинг, форфейтинг.

Наведені вище кроки потребують і активної роботи безпосередньо й суб'єктів РСЕ як щодо активності у сфері зовнішньоекономічної діяльності на ринках ЄС, так і внутрішнього фінансового забезпечення цих процесів. Попри зрозумілі інструменти фінансування з прибутку та за кошт засновника-власника державі слід стимулювати:

- посилення мотивації до створення на підприємствах інвестиційних фондів розвитку виробництва і експортного потенціалу;
- зменшення трансакційних витрат і зміцнення конкурентоспроможності суб'єктів РСЕ за рахунок створення і розвитку кластерів;
- збільшення обсягів виробництва, експорту та підвищення економічної ефективності господарської діяльності підприємств;
- реалізацію підприємствами спільних проектів у сфері ЗЕД із залученням фахівців ІТ-сфери, консалтингу, маркетингу, транспортування, ринку фінансових послуг;
- формування фінансово-ресурсних можливостей для впровадження міжнародних стандартів управління якістю. Доречною тут є часткова організаційно-ресурсна підтримка з боку владних структур.

Узагальнюючи, слід наголосити, що запровадження такого комплексного підходу до державної політики дозволить як покращити систему фінансової підтримки вітчизняних суб'єктів РСЕ, зорієнтованих на ЗЕД в рамках Угоди, а також дозволить: диверсифікувати та удосконалити структуру експорту; покращити умови для активізації зовнішньоторговельної діяльності; розвинути середовище зовнішньоекономічної діяльності; накопичити досвід ефективної державної фінансової політики; посилити євроінтеграційні прагнення України; зміцнити конкурентоспроможність вітчизняних суб'єктів РСЕ на території зони вільної торгівлі з ЄС.

РОЛЬ ВЕНЧУРНОГО КАПІТАЛУ У ФІНАНСУВАННІ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

*Зянько В. В., д.е.н., професор,
Вінницький національний технічний університет*

Нині в Україні практично в усіх сферах суспільства відбуваються глибокі трансформаційні соціально-економічні зміни. Важливо, аби ці зміни сприяли зростанню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та виробленої ними продукції. Це можливо перш за все на основі впровадження нововведень,

налагодження випуску наукомістких товарів, розрахованих на задоволення нових потреб споживачів. Усе це потребує розробки інноваційних проєктів, а для їх реалізації необхідні кошти, яких підприємствам не так легко відшукати, оскільки українська банківська система ще досить слабка й одержати довгостроковий банківський кредит на ризиковий проєкт сьогодні практично неможливо. Держані фінансові ресурси також дуже обмежені. Виходом із ситуації є пошук зацікавленого приватного інвестора, згодного розділити разом з підприємцем ризик можливої невдачі, вкладаючи кошти в інноваційний проєкт.

Досвід західних компаній свідчить, що для реалізації інноваційних проєктів найкраще підходить венчурний капітал. Розуміючи, що реалізація наукоємних проєктів з різних причин далеко не завжди завершується передбачуваними кінцевими результатами, венчурні інвестори погоджуються на певних умовах співпрацювати з підприємцем, розраховуючи, що у випадку успіху вони одержать надвисокий прибуток. Тому у розвинених країнах підприємці, яким через високу ризикованість проєкту комерційні банки в наданні кредиту відмовили, звертаються до венчурного інвестора. Співпраця з професійним венчурним інвестором залишається для них фактично єдиною можливістю вирішення проблем фінансування ризикових інноваційних проєктів. Українським підприємцям варто перейняти цей досвід західних партнерів.

Зацікавленість венчурного капіталіста у вкладанні коштів у ризиковий проєкт пояснюється тим же, що й інтерес будь-якого іншого підприємця – одержати максимальну віддачу від економічної діяльності. Проте венчурний інвестор, вкладаючи свої кошти у функціонуюче підприємство, як правило, не розраховує на довгострокову чи постійну співпрацю з підприємцем, а на отримання своєї частки прибутку через продаж власного пакету акцій після значного збільшення їхньої вартості, але ще до того часу, коли новий продукт почне втрачати свою інноваційність, стане масовим. Задля цього він усіляко намагається сприяти прискореному розвитку бізнесу, передаючи власний досвід ефективного управління фінансовими ресурсами, задіює свої ділові контакти, використовує свою репутацію, надає стратегічні поради тощо. Отже, як і власник підприємства, що залучає венчурний капітал, так і венчурний інвестор однаково зацікавлені в успішному розвитку фінансованого венчурним інвестором бізнесу. Різниця між ними полягає лише в тому, що венчурного інвестора звичайні інвестиції цікавлять меншою мірою ніж високоризикові, проте високодохідні інноваційні проєкти. Цим пояснюється також те, що компанії з венчурною підтримкою здебільшого є більш підготовленими до засвоєння інновацій.

У США, Японії, Європейському співтоваристві ринок венчурного капіталу достатньо розвинений, а венчурне фінансування уже впродовж кількох десятиліть виступає одним з найважливіших джерел позабюджетного інвестування інноваційної підприємницької діяльності. Адже, за визначенням Європейської асоціації прямого та венчурного інвестування (European Private Equity & Venture Capital Association – EVCA), венчурне фінансування – це

акціонерний капітал, який надається професійними фірмами, що інвестують, одночасно беручи участь в управлінні, у приватні підприємства, які демонструють значний потенціал зростання, на фазах їх початкового розвитку, розширення та перетворення [1]. Венчурний ринок традиційно розділений на два основних сектори: неформальний, до якого відносять бізнес-ангелів («business angels»); і формальний, представлений венчурними фондами. Бізнес-ангели займаються фінансуванням інноваційних проектів на початкових стадіях їх засвоєння, коли ризик невдачі є досить великим, а венчурні фонди долучаються до фінансування проекту уже на стадії його зростання, коли стає зрозуміло, що він матиме комерційний успіх, але для цього треба розширити виробничі потужності підприємства. Мета венчурного фонду – акумулювання капіталу для подальшого інвестування у перспективні та привабливі ризикові інноваційні проекти [2, с. 101]. Такої мети перед собою, на жаль, не ставлять венчурні фонди, що функціонують в Україні.

У нашій країні для інноваційних підприємств процес пошуку венчурного інвестора доволі складний і довготривалий. Як правило, вітчизняному підприємцеві треба витратити більше року на ведення переговорів з потенційним венчурним інвестором, доки той оцінить перспективи бізнес-проекту перед тим, як погодитися виділити на його реалізацію необхідні фінансові ресурси. Це пояснюється не лише економічною нестабільністю, засиллям монополій на внутрішньому ринку чи низьким рівнем платоспроможності населення, але й нестачею кваліфікованих спеціалістів з управління венчурним капіталом та законодавчою неврегульованістю функціонування венчурних фондів. Тому, як серед вітчизняних, так й іноземних інвесторів знаходиться небагато охочих вкладати кошти у високоризикові інноваційні проекти, що пропонуються українськими підприємцями.

Так, за даними Української асоціації інвестиційного бізнесу, починаючи з 2014 року, тобто четвертий рік поспіль, триває скорочення кількості учасників індустрії управління активами в Україні – як компаній з управління активами (КУА), так і діючих фондів в управлінні та їхніх інвесторів. У 2016 році зменшилися також активи в управлінні [3]. До того ж фінансують венчурні фонди в нашій країні не високоризикові високотехнологічні інноваційні проекти, а галузі, що приносять швидкий прибуток та є для них майже безризиковими (будівельна індустрія, роздрібна торгівля, туризм, страхування, ринок нерухомості тощо), безпідставно користуючись при цьому особливим режимом оподаткування та іншими преференціям, передбаченими для інноваційних структур, до яких за своєю природою належать венчурні фонди.

Отже, щоб економіка України розвивалася інноваційним шляхом, потрібно переорієнтувати господарську діяльність вітчизняних венчурних фондів на виконання ними свого прямого обов'язку – фінансування інноваційних проектів, наукоємних та високотехнологічних виробництв, як це загальноприйнято у світовій практиці. Для цього треба чітко визначити, що венчурний фонд є суб'єктом інноваційної діяльності, а тому зобов'язаний

розміщувати свої інвестиційні кошти в активи інноваційних підприємств, яким притаманний підвищений ступінь ризику отримання збитків.

Процеси проведення децентралізації в Україні актуалізують необхідність надання практичної інформації та інструментарію для ефективної роботи об'єднаних територіальних громад (ОТГ), обумовлюють необхідність комплексного підходу у реалізації етапів реформи [1, с. 79]. Одним із інструментів розвитку територіальних громад, на нашу думку, може стати реалізація проектів розвитку ОТГ із застосуванням кластерного підходу.

Кластер є альтернативою групування підприємств у порівнянні з галуззю. При використанні галузевої ознаки підприємства об'єднуються в групи за подібністю технологічних і виробничих процесів. У кластер входять підприємства, які розташовані в межах певного регіону (регіонів) і мають тісні технологічні й виробничі зв'язки, є постачальниками й споживачами продукції один одного [2, с. 15].

Кластерний підхід до розвитку місцевої економіки передбачає координацію використання ресурсів, стимулювання розвитку перспективних галузей, інтеграцію економічних, соціальних, наукових потенціалів кожної громади і регіону в цілому. Кластери дозволяють:

- посилювати процеси спеціалізації й розподілу праці між учасниками, підвищуючи одночасно конкурентні переваги кожного з них;
- створювати нові робочі місця в межах замкнутого циклу виробництва і реалізації продукції чи надання послуг кластеру;
- забезпечувати баланс ринкової ефективності й соціальної забезпеченості;
- розширювати клієнтську базу, створювати тісну взаємодію виробників та споживачів послуг;
- підвищувати інноваційність виробництва;
- знижувати вартість одиниці послуги і продукції, яка виробляється на основі спільної діяльності, скорочуючи при цьому рівень трансакційних витрат [3].

Об'єднані громади можуть стати саме тими опорними територіями економічного розвитку в регіоні, на підтримці яких державі доцільно сфокусуватися в першу чергу. Вони володіють конкурентними перевагами, оскільки в їх межах акумулюються земельні ділянки і людські ресурси. Ради об'єднаних територіальних громад мають функції державного архітектурно-будівельного контролю, отримують можливість розпоряджатися землею поза межами населених пунктів, що дозволить їм вести власну інвестиційну політику та дасть можливість реалізувати ті проекти, які громада хоче бачити на власній території.

На сайті Державного фонду регіонального розвитку станом на травень 2016 року в Україні зареєстровано 4 проекти з розвитку кластерів, у тому числі в сільській місцевості:

- створення туристичного шляху «Між Мурафою та Ровом» (проект співробітництва територіальних громад с. Северинівка та с. Чернятин, Вінницька обл.);

- впровадження кластерної моделі розвитку народних художніх промислів на Прикарпатті (проект до Плану заходів з реалізації стратегії регіонального розвитку, Івано-Франківська обл.);
- діюча мережа сільськогосподарського родинного підприємництва через організацію регіонального кластеру вівчарства (проект добровільно об'єднаної територіальної громади, Івано-Франківська обл.);
- розробка техніко-економічного обґрунтування використання деревної тріски на території пілотного Яворівського району (проект до Плану заходів з реалізації стратегії регіонального розвитку, Львівська обл.) [4].

Позитивну роль у розвитку кластерів в Україні можуть відіграти регіональні агенції регіонального розвитку (АРР), які планується створити у регіонах, а в окремих – вже задекларовано їх створення. АРР виступають як неприбуткові небюджетні установи, які допомагають місцевій владі втілювати регіональну стратегію розвитку і здійснювати заходи, передбачені планом із її реалізації. Метою роботи АРР має стати більш ефективна реалізація державної регіональної політики. Подібні агенції вже успішно діють у таких країнах, як Німеччина, Франція, Великобританія, Польща, Канада [3].

До завдань АРР у питаннях розвитку кластерів можна віднести: створення мап кластеризації території, пошук потенційних учасників кластерів та налагодження комунікацій між ними, розвиток державно-приватного партнерства в межах формування кластерів у громадах.

Однак варто зауважити, що в Україні законодавча база щодо стимулювання розвитку кластерів недостатньо розвинена, хоча в державній та регіональних стратегіях регіонального розвитку кластерний підхід знайшов відображення. Перспективними територіями для розвитку локальних кластерів є об'єднані територіальні громади, які завдяки акумуляції людських ресурсів можуть створювати кластери та сприяти кластеризації місцевих виробництв.

Список використаних джерел

1. Європейська асоціація венчурного капіталу [Електронний ресурс] // Офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.evca.eu>.
2. Арбузов С. Г. Банківська енциклопедія / С. Г. Арбузов, Ю. В. Колобов, В. І. Міщенко, С. В. Науменкова. – К. : Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. – 504 с.
3. Українська асоціація інвестиційного бізнесу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uaib.com.ua>.

ФОРМУВАННЯ ІНДИКАТОРІВ МОДЕЛІ ВПЛИВУ СУБ'ЄКТІВ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА СИСТЕМУ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Рудніченко Є. М., д.е.н., доцент,

Хмельницький національний університет

Висока турбулентність у фіскальній сфері та швидка реакція бізнес-середовища на зовнішні подразники потребують адекватної оцінки та моделювання можливих варіантів розвитку подій і шляхів підвищення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Відразу зазначимо, що у